

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Kolonialismus ve 20. století

1) Po 1. sv. válce

- oslabení mateřských zemí v průběhu války – prosazování národní a politické samostatnosti v koloniích
- etnické a kulturní rozpory v koloniích – vážná překážka vzniku samost. států
- **koloniální systém se nerozpadá, pouze se kolonie přerozdělují**

Významné změny:

Indie – britská korunní kolonie – Viktorie i Edward VII. indickými císaři

- slib – Indie postavení dominia - Velká Británie nesplnila – protestní akce 13. 1. 1919 Amritsar
- Indický národní kongres - Mahátma Ghándí – boj za nezávislost (Svarádž – nezávislost), ale nenásilnými prostředky – hlásání občanské neposlušnosti
- Jawáharlál Nehru – radikální stoupenec nezávislosti – Purna svarádž (úplná nezávislost)
- **náboženské rozpory** – muslimové (Muslimská liga)
- hinduisté (Indický národní kongres – INK)
- 2. sv. válka – indický místokrál – Indie válčící stát
- INK – proti aktivnímu vstupu Indie do války – opět hnutí obč. neposlušnosti – rezoluce „Opusťte zemi“ – vedení INK uvězněno

Čína – formálně samostatný a vítězný stát – ale obrovský vliv Japonska

- ústřední čínská vláda – kontroluje pouze území kolem Pekingu, ostatní oblasti vojenští velitelé – vzájemné boje
- versailleská jednání (1919 – 1920) - rozhodnutí o vydání Šan-tungu Japonsku = protijaponské hnutí v Číně – tzv. hnutí 4. května

Koumintang – radikální demokratický politik **Sunjatsen** (nacionalismus, demokratismus, blahobyť lidu)

- r. 1925 – do čela Kuomintangu po smrti Sunjatsena **Čankajšek**
- r. 1927 – vytlačil z Kuomintangu komunisty (Mao Ce-tung)
- r. 1928 – hl. město – **Nanking** – ustavena Čankajškova národní vláda
- občanská válka v Číně – Koumintang X Komunistická strana Číny
- r. 1931 – vpád Japonců – Mandžusko (Mandžukuo – Pchu-i)
- r. 1937 – Japonci obsazují východní pobřeží Číny – otevřená válka proti Číně
- dohoda mezi Koumintangem a KS o ukončení obč. války a spol. boji proti japonské okupaci

Turecko - březen 1923 – vyhlášena Turecká republika – Mustafa Kemal, zvaný Atatürk

- princip jedné vládnoucí strany – rychlá modernizace – evropské právní zásady místo původních islámských – odluka státu od církve
zrušení mnohoženství
arabské písmo nahrazeno latinkou

Írán - r. 1925 – Rezá Šáh Páhlaví – doživotní panovník – vojenský diktátor – reformy

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ve prospěch tržního hospodářství

Arabské země

- zklamání – zbavily se nadvlády turecké říše – ale stala se z nich **mandátní území** (byla pod správou evropských zemí)

pod **britskou** správou: Palestina (povoleno židovské přistěhovalectví do země)
Zajordánsko (r. 1928 vyhlášena formální nezávislost)

Pod **francouzskou** správou: Sýrie (povstání DRÚZÚ – potlačeno Francouzi – vyhlášena
Syrská republika pod správou Francie)
Libanon (obdobná situace)

Samostatné státy : 1926 – 1932 – Saúdská Arábie (Ibn Saud)
1920 – Irák (ale pod faktickou kontrolou Britů)

Latinská Amerika – dominantní pozici USA kapitál (omezuje dosavadní britský vliv)
USA se prosazuje na pravidelných panamerických konferencích

r. 1923 – Panamerická smlouva – r. 1933 Montevideo – nevměšovat se do vývoje
členských států Panamerického svazu

r. 1938 – Lima – „Limská deklarace“ – členské státy se
dohodly zasáhnout proti porušování nezávislosti a územní celistvosti amer. států
- časté střídání vlád v jednotl. zemích a totalitární režimy

Dekolonizace

- období po druhé světové válce
- rostoucí nacionalismus (dříve v Asii, později v Africe)
- veřejnost v koloniálních metropolích vlivem humanistických myšlenek přesvědčena, že obyvatelstvo má právo na svobodu (i Atlantická charta ze srpna 1941)
- finanční nároky na udržení kolonií zatěžují neúměrně státní rozpočty

1. fáze (do r. 1950)

Asie

za 2. sv. války obsadili Japonci Malajsii, Barmu, Francouzskou Indočínu, nizozemskou východní Indii – roste nacionalismus

Indie – 15. 3. 1946 – VB slíbila Indii statut DOMINIA – volby: vyhrál Indický národní kongres – Nehru pověřen sestavením vlády x Muslimská liga bojkotuje

r. 1946–1947 hindsko – muslimské masakry - řešení

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

15. 8. 1947 – dva nezávislé státy – INDIE a PÁKISTÁN (boje o Kašmír: maharádža – hind, většina obyvatelstva – muslimové) – součást Indie (prohlásila se r. 1950 republikou)

Indicko – pákistánské války: r. 1965 – o Kašmír

r. 1971 – Pákistán rozdělen na PÁKISTÁN a BANGLAGÉŠ

Čína – r.1949 se chopili moci komunisté – Mao Ce-tung. Čankajšek na ostrov Tchaj-wan.

Indočína

Vietnam – srpen 1945 – Ho Či Min vyhlásil nezávislost Vietnamské demokratické republiky – r. 1946 zahájil vyjednávání s Francouzi o nezávislosti Vietnamu = francouzsko-vietnamská válka (kapitulace Francouzů u pevnosti Diem-bien-phu)

r. 1954 – konference v Ženevě – uznána nezávislost, ale rozdělení země – 17. rovnoběžka

- VLDR a Jižní Vietnam

r. 1963 – svržení a zabití jihovietnamského proamerického diktátora (Ngo-dinh-Diem) – předpoklad spojení s VLDR (proti USA)

r.1964 – incident v Tonkinském zálivu – 1964 – 1973 – válka ve Vietnamu (USA)

r. 1973 – příměří – odchod USA z Vietnamu

r. 1975 – sjednocení Vietnamu – komunistický režim

Střední a Blízký východ – r. 1945 – vytvoření Ligy arabských zemí (původně pod kontrolou Velké Británie) – později základna arabského nacionalismu v boji proti Izraeli

Izrael – květen 1948 – na základě rozhodnutí Valné hromady OSN

- Palestina rozdělena na židovský a arabský stát
- r. 1949 začíná válka mezi Izraeli a arabskými státy

Přehled států, které získaly do r. 1950 samostatnost:

r. **1941** – Sýrie, r. 1943 – Libanon, r. **1945** – Vietnam, r. **1946** - Filipíny, Jordánsko, Togo, r. **1947** – Indie, Pákistán, r. **1948** – Barma, Srí Lanka, r. **1949** – Bhútán, Indonesie, Kambodža

2. fáze (po r. 1956)

Dekolonizace Afriky

r. **1956** - Francie poskytla nezávislost Maroku a Tunisu

Velká Británie – Súdán

r. 1957 – Ghana – průkopnický nezávislý stát – prezident Kwame Nkrumah – idea panafrické politické a hospodářské jednoty – socialistický kolektivismus – výsledek děsivý

- diktátorský režim, prudký pokles životní úrovně (r. 1966 – vojenský puč)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

do r. 1960 – samostatnost 18 afrických států – „rok Afriky“

komplikovaná situace – **Alžír** – r. 1954 – 1962 partyzánská válka - ultrapravicové kolonialistické organizace alžírských Francouzů odmítají mírové řešení
květen 1958 – protivládní puč – obsazena Korsika - přípravy na obsazení Paříže do čela Francie (prezident a premiér) **Charles de Gaulle**
r. 1962 dohoda v Evianu - **Alžírsko samostatnost** (podpořilo 91% Francouzů v referendu)

Jihoafrická republika – do r. 1961 statut britského dominia

- r. 1961 vystupuje z Britského společenství – nezávislý stát
- politika apartheidu

3. fáze (po r. 1965)

Portugalsko – odmítlo z Afriky odejít

- od r. 1965 – partyzánská válka – **Mosambik, Angola**
- neschopnost portugalského diktátorského režimu (A. Salazar, M. Caetano)
- r. 1975 – demokratická revoluce v Portugalsku – vzdávají se Mosambiku a Angoly

V druhé polovině 60. let dekolonizace ukončena – koloniemi zůstávají jen ta území, která byla pevnou součástí mateřské země, nebo ta, která byla příliš malá a chudá:

Francie: Guadeloupe, Martinique, Réunion, Francouzská Guyana

Portugalsko: Madeira, Azory

Španělsko: Kanárské ostrovy, malé území v Maroku

Velká Británie = Společenství národů (Commonwealth) – 50 samostatných nezávislých států a několika kolonií a závislých zemí (Falklandy)

Sovětský svaz: r. 1991 se osamostatnily- Litva, Lotyšsko, Estonsko, Ukrajina

- republiky ve střední Asii + Rusko = Společenství nezávislých států

USA: r. 1959 se rozšířily o 49. stát – Aljašku a 50. stát – Havajské ostrovy

(Portoriko – závislé území s úplnou samosprávou a možností se odtrhnout podle vůle)

Učebnice:

Čapek V., Pátek J. a kol.: Světové dějiny II. Praha 1993

Kvaček R.: České dějiny II. Praha 1997

Kuklíkovi J. a J.: Dějiny 20. století. Praha 1998

Kohoutková H., Komsová M.: Dějepis na dlani. Olomouc 2007 (2. vyd.)

Atlas: Dějiny 20. století. Praha 2004

Oxfordský atlas moderních světových dějin. Praha 1991

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Doporučená literatura:

Filippi A. M...: Dějiny 20. století. Encyklopedie politického, ekonomického a kulturního dění, Praha 1994

Johnson P.: Dějiny 20. století, Praha 2008

Kronika 20. století., Praha 1999

Moynahan B.: Rusko ve 20. století. Praha 1995

Nálevka: Kapitoly z dějin studené války, Praha 1997

Pečenka M., Luňák P. a kol.: Encyklopedie moderní historie. Praha 1998 (2. vyd.)

Plechanovová A., Fiedler J.: Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1941 – 1995, Praha 1997

Zwetter O.: Půlstoletí nejnovějších světových dějin. Brno 1996

Tento studijní materiál byl vytvořen v rámci projektu CZ.1.07/1.1.04/03.0045